

Іван КРИЦАК

старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна),
кандидат юридичних наук

Володимир ЗАХАРЧУК

викладач юридичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

Ганна ГОЛУБОШ

студентка групи 41-Ю 4-го курсу
Рівненського фахового коледжу
Національного університету
біоресурсів і природокористування
України (м. Рівне, Україна)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ЦИВІЛЬНОГО
ТА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА:
ДУХОВНО-ЦІННІСНИЙ ВИМІР**

Зміни, що відбулися у правовому регулюванні цивільних та цивільних процесуальних відносин, пов'язані насамперед з реформуванням вітчизняного цивільного та цивільного процесуального законодавства. Вони торкнулися й основних інститутів цивільного та цивільного процесуального права, не позбавлені уваги як зі сторони правозастосовчих органів, так і науковців. Численні законодавчі новели потребують повноцінного усвідомлення і якісного наукового аналізу, що може бути здійснено лише на основі досягнень науки цивільного права та цивільного процесу. Цивілістична наука застосовує множинність зовсім не рівнозначних категорій та понять. Серед них є такі, що мають основоположне значення, пронизують весь категоріально-понятійний науковий апарат і без яких саме існування правової науки може бути поставлене під великий сумнів. Визначення поняття та сутності таких правових категорій та явищ сприятиме формуванню належного теоретичного рівня знань з проблемних питань сучасної цивілістики [1, с. 13].

Серед основних галузей права зазвичай згадується конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне, а також екологічне, трудове, сімейне, господарське, які тією чи іншою мірою пов'язані з цивільним та

цивільно-процесуальним правом. Усі вони тісно взаємодіють між собою. І ось у цьому симбіозі важливим є міждисциплінарний зріз та вивчення найрізноманітніших галузей і сфер людської діяльності задля розвитку цивілістики як науки. Крім того, ця галузь є особливо популярною серед юристів, адже найбільш затребувана у суспільному житті. Сьогодні вона активними темпами розвивається, однак час не залишається на місці і, як і будь-яка галузь і сфера людської діяльності, потребує вдосконалення, нового дослідження, новаторських поглядів і головно – знавців, справжніх ентузіастів своєї справи.

Цивільне право ми ще називаємо другою Конституцією, адже за своєю важливістю йому немає рівних серед галузей права. Знання з цивільного та цивільного процесуального права принесуть неодмінний успіх майбутньому юристу. Цивілістику, подібно теорії держави і права, можна назвати фундаментальною наукою і навчальною дисципліною для багатьох вищезгаданих галузей права. В сучасних умовах особливо зростає роль і значення цивільного та цивільного процесуального права як особливого регулятора суспільних відносин. Цивільне законодавство, досягнення цивільного права та багатьох інших наук, потребують відповідності сучасним навчально-методичним вимогам та підлягають постійному оновленню та моніторингу на теоретичному рівні з метою внесення відповідних змін у практику його застосування. А це численна кількість нормативних актів, опанування яких є досить непростим завданням.

Велика кількість законодавчих новел, зарубіжний досвід потребує якісного наукового обґрунтування, аналітики, заради прогресивного розвитку науки цивільного та цивільного процесуального права. Цивілістика немовби пронизує весь понятійно-категоріальний апарат юриспруденції. Проблема в тому, що сьогодні лише одиниці вчених можуть давати професійні рекомендації щодо конструювання правових норм і санкцій статей. Вироблення нових правових категорій, усвідомлення їхньої сутності та значення сприяє формуванню демократичної, правової і соціальної держави. Наприклад, інститут медіації або примирення сьогодні активно поширюється на усю систему і масив правового та інших видів соціального регулювання суспільних відносин.

Безперечно, теорія і практика мають йти постійно в ногу з часом, повинні активно взаємодіяти і взаємодоповнювати одне з одним. Однак саме проблемні питання правозастосовної діяльності є рушійною силою розроблення нових теорій, концепцій правового розуміння тих чи інших інституцій. Тому в Оксфордському і Гарвардському університетах викладачами цивілістики часто є практикуючі юристи, які акцентують основну увагу на проблемах правозастосовної діяльності, що досить легко сприймається студентами і спонукає до її виведення на якісно нові рубежі актуалізації. Водночас не можна забувати про необхідність постійного осмислення нових практик, категорій, соціального досвіду, що притаманно

юристам-теоретикам.

Знання цивільного законодавства є ядром цивільного права як науки. Однак її високе осмислення неможливе без апелювання до різного роду вчень, теорій, наукових концепцій, що загалом дає цілісне уявлення не лише про цивілістику, але й про всю систему права, сім'ї правових систем світу. Безперечно, така взаємодія неефективна без міцної основи розуміння багатьох духовних речей, які часто є зовнішнім проявом видимого матеріального світу. І лише одиниці вчених-цивілістів задаються питанням духовно-ціннісної концепції праворозуміння і усвідомлення багатьох речей Всесвіту, осягнути, осмислити які без відповідних богословських знань часто не під силу вченому.

Сьогодні, для прикладу, у кримінології активно розробляється багато нових напрямів, серед яких варто виокремити кримінотеософію або кримінотеологію. У цьому спектрі цивільне та цивільне право та цивільне процесуальне право немислиме без цивільно-правової політики, ідеології. Сфера релігії також поступово стає об'єктом вивчення багатьох цивілістів, однак вона не набула того значення, яке необхідне для становлення науковця як професіонала у даній галузі знань. Справді, більшість концепцій і вчень лише через роки можуть бути сприйнятими багатьма, і слід констатувати лише одне – сфера релігії у цивілістиці ще достатньо не досліджена.

Отже, межі цивілістики нескінченні, і справжній цивіліст повинен бути обізнаним у найрізноманітніших галузях і сферах наукового знання заради комплексного дослідження і розуміння багатьох явищ, суспільних процесів, з метою вибудовування та подальшого врегулювання суспільних відносин. Вже не одне покоління цивілістів взяло на себе непосильні завдання вивести цивілістику на якісно нові рубежі, і багатьом це вдається до цих пір. Однак найперспективнішим у цьому аспекті є, на нашу думку, міждисциплінарний метод дослідження, про який чомусь забувають говорити більшість науковців.

Сучасна вітчизняна цивілістика поступово виходить на міждержавний рівень врегулювання суспільних відносин, а це значить, що вона повинна дати відповіді на такі актуальні питання, як евтаназія, аборти, клонування, трансгуманізм, гендер і, безперечно, має захистити своє, власне, національне, самобутнє – християнські цінності, вироблені тисячолітнім існуванням української державності, починаючи від князя Володимира Великого, древньої християнської історії, від часів Андрія Первозванного до нинішнього дня, з метою захисту національних інтересів, прав і можливостей кожної окремої особистості, задля того, щоб залишити достойну, морально-цілісну і зрілу державу нащадкам.

---

1. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, О. І. Антонюк, М. П. Апанасюк та інш.], за ред. Ю. М. Жорнокуя, Л. В. Красицької; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Право, 2017. 808 с.